

Militaire Spectator.

Maandag, den 5den Augustus.

De *Militaire Spectator* verschijnt op onbepaalde tijden. Men abonneert zich voor 10 nummers, bij alle Postdirecteuren en Boekhandelaren, door het geheele Koninkrijk à f 2, 25, franco per post. De Jaargang zal de 40 nummers niet te boven gaan. Alle verzendingen geschieden, franco, aan de Uitgevers BROESE & COMP. te Breda, met het opschrift: *Voor den Militairen Spectator*.

INVALLENDE

GEDACHTEN EN DENKBEELDEN

OVER

VERSCHILLENDE ONDERWERPEN.

S'il m'échappe quelque chose qui déplaît, je proteste à l'avance contre l'intention qu'on pourrait me prêter: il est difficile, en toute occasion de revêtir la vérité de couleurs douces et agréables.

LE ROUX-DUCHATELET.

II.

Je ne craindrai point d'être démenti en disant que le premier besoin de l'armée est l'instruction.

SPECTATEUR MILITAIRE; XV vol. 15 Juillet 1833.

Onder de gebruiken en hulpmiddelen, om het bespiegeld onderwijs, praktisch te leeren beschouwen en beoordeelen bestaat er een, bij meest alle de mogendheden van het vaste land aangewend, 't welk, alhoewel slechts enkele personen daartoe kunnen worden gebezigd, desniettemin, voor het algemeen de heilzaamste vruchten voortbrengt. Het is, namelijk, het doen reizen van enkele officieren van alle wapenen, op gouvernements-kosten, om het personeel, de bewapening en alle de militaire inrigtingen, benevens de oefeningen in het groot en klein, bij de voornaamste mogendheden, gade te slaan.

Het zal wel niet noodig zijn, hier de voordeelen te be- toogen, welke daaruit voor de legers, alwaar dit hulp- middel van onderwijs gebruikelijk is, kunnen getrokken worden en die daaruit werkelijk getrokken zijn. Het spreekt van zelve, dat niet aan allen, die het krijgsvak *ex professo* moeten beoefenen, deze gunst kan ten deele vallen; want behalve de groote onkosten, welke het generaliseren van dezen maatregel na zich zoude slepen, zijn niet allen voor eene zoodanige belangrijke taak berekend. Doch het is tevens niet minder zeker, dat er altijd eenige personen gevonden worden, wier opmerkzame geest, door soortgelijke beschou- wingen, zich zoude ontwikkelen.

In zoo verre het *Spectator* bekend is, was zulks bij ons te lande - alwaar wij dit hulpmiddel zoo dikwerf door vreem-

delingen in praktijk hebben zien gebracht - niet gebruikelijk.

Welke redenen daartegen bestonden, is *Spectator* echter niet bekend, en welligt dwaalt hij, wanneer hij die zou- de willen afleiden uit den grondslag van het onderwijs (zie N°. 3), bij ons te lande aangenomen; daar het hem niet bevattelijk kan worden, dat *zuinigheid* (die naar zijne denkbeelden, in dit geval, met den naam van *verkeerd begrepen* konde bestempeld worden) de aanleidende oorzaak zou zijn. En wat kan het dan ook kosten, om jaarlijks een of twee staf-officieren - die zeer oneigenaardig altijd tot het opnemen van terreinen gebezigd werden - artillerie of kavallerie officieren, naar de groote manoeuvres der Pruisische of Fransche troepen te zenden, of met het op- nemen der militaire inrigtingen op het vaste land van Eu- ropa, Engeland en Noord-Amerika te belasten? Voorwaar, de onkosten, door die officieren te maken, zouden gering zijn in tegenstelling van het nut, dat dezelve aan het gou- vernement en aan hunne krijgskameraden konden aanbren- gen, wanneer het openlijk mededeelen hunner opmer- kingen de *conditio sine qua non* der gunst ware, welke aan hen ten deele viel, want alleen dan zouden de onkos- ten, daaraan verknocht, in den waren zin des woords, zaad- korrels zijn, die, tot in latere tijden, welige en verveel- voudigde vruchten zouden voortbrengen. Hij, die huiverig is, zijne verkregene wetenschap aan anderen ten algemeene nutte mede te deelen, wordt eene kast, waarin de planten en zaden, met zorg, moeite en opofferingen gezet en ge- strooid, verstikken, en waarvan geen mensch, zelfs de tuinman, nut noch voordeel trekt, en een zoodanige is voor zulk eene taak ook geenszins berekend.

Met weinige woorden hebben wij op dit onderwerp de aandacht willen vestigen; omdat het ons voorkwam belangrijk te zijn, voor het vraagstuk over het militair onderwijs, dat misschien reeds nu of weldra het voorwerp der zorgen van onzen geliefden Admiraal en kolonel Ge- neraal zal nitmaken. Misschien zoude dit onderwerp kun- nen gepast worden in het kader der *vrij-collegien*, waar- van *Spectator* in zijn N°. 3 met een enkel woord ge- wag heeft gemaakt, om namelijk daarin de op reis opgeza-

melde opmerkingen, in een of ander gekozen onderwerp, in te doen lasschen.

Onlangs werd aan *Spectator* gezonden eenige opmerkingen, over de kleeding en onderscheidings-teecken, bij het Nederlandsche leger aangenomen. Ook deze zullen wij van tijd tot tijd, onder bovenstaanden titel, onzen lezeren mededeelen.

De eerste dezer opmerkingen betref de schouderkwast of het schouderversiersel- en deksel der officieren, die door eene kleine verandering, duurzamer, en alzoo door den tijd, eene minder kostbare dragt zoude opleveren, en tevens tot schouderdeksel meerder doelmatig maken. De ondervinding heeft namelijk geleerd, dat de gevlochten randen, vooral bij de kavallerie, door de wrijving der sabels, het eerst aan slijting onderhevig zijn, waardoor het geheele schouderdeksel spoedig ontsierd wordt; welk gebrek, volgens des schrijvers denkbeelden, konde worden weggenomen door eenen metalen of massiven rand, in de plaats vanden gevlochten rand aan te nemen.

Ook wij deelen te dezen in des schrijvers denkbeelden, doch gelooven, dat het voorgestelde doeleinde nog volkomener zoude bereikt worden, wanneer men ook de zoogenaamde *mat* van kleine metalen schubben vervaardigde; voor de gouden schouderversierselen, van een compositie metaal en de streepen, welke de rangen aanduiden, door zilveren schubben te doen voorstellen, en voor de zilveren versierselen, omgekeerd door massive zilveren schubben, met de strepen in compositie metaal.

Zulke matten en randen zouden gepoetst en alzoo altijd blinkende kunnen blijven, terwijl men alleen noodig zoude hebben de franjes van tijd tot tijd te vernieuwen. De versierselen zouden daardoor onkostbaarder zijn; terwijl zij in het oog winnen, en voor schouderdeksel doelmatiger worden zouden.

D A G B O E K

VAN HET

HELLWIGSCHE PARTIJGANGERSKORPS.

VAN

DESZELFS OPRICHTING TOT DESZELFS ONTBINDING,
BENEVENS EENIGE TREKKEN UIT HET LEVEN
VAN DEN BEVELHEBBER VAN DAT KORPS.

(*Vervolg van N°. 3 en slot.*)

Den 11den October trok *Hellwig* naar *Merseburg*, en waarde in deze omstreken tot den 15den rond, begevende zich toen naar den kant van *Erfurt*. Hier verwachtte men

geenen vijand; des te gemakkelijker waren alzoo eenige coups uit te voeren.

Zeer spoedig kreeg hij berigt, dat in het dorp *Wippach*, tusschen *Erfurt* en *Sommern*, een eskadron *Poolsche* Lanciers op voorpost stond. Dadelijk besloot hij hetzelfde op te lichten, liet het dorp in de stelling der *Polen* naauwkeurig verkennen, voorzag zich van eenen, het terrein goed kundigen gids, en bestemde den namiddag ten 3 uren van den 17den tot zijnen aanval. Gaarne had hij den nacht hiertoe gekozen; doch *Hellwig* durfde niet langer wachten. De *Polen* konden, binnen weinige uren, van zijne aankomst kennis dragen, hetwelk zijn plan geheel had kunnen verijdelen, en zelfs hem zeer benadeelen.

De Lanciers hadden posten uitgezet; ook begunstigde het uur van den dag zijn plan van overval zeer weinig; evenwel gelukte het den Majoor, ten gevolge van naauwkeurige berigten en den bekwamen gids, deze posten om te trekken, en het eskadron in het dorp te overvallen; zoodat hij 3 Officieren en 72 Lanciers, met 80 paarden, gevangen nam.

De *Polen* verdedigden zich echter hardnekkig in het dorp, bijzonder met hunne karabijnen, uit de huizen en stallen. Dit veroorzaakte alarm in den omtrek, en het overige van het meer achterwaarts staande Lanciers regiment snelde tot hulp naar *Wippach* aan; maar voor dat dit zich concentreerde, was *Hellwig* reeds op den terugmarsch naar *Sommern*, hetwelk hij in den avond bereikte, en alwaar zijne infanterie als *replis* stond.

De Lanciers vervolgden hem niet hardnekkig, maar aangezien de Majoor wist (als kennende de *Polen* voor goede soldaten), dat zij ook gaarne overvallen deden, hield hij zich overtuigd, dat zij zonder twijfel in dien nacht iets tegen hem ondernemen zouden, en maakte daarnaar zijne beschikkingen. Hij wist, echter, dat zulks alleen met kavallerie geschieden konde, daar de vijandelijke infanterie in *Erfurt* stond, en dus te ver, om zelfs met wagens aangevoerd te kunnen worden. Hij was tevens verzekerd, dat de vijand geheel onkundig was van de infanterie, die hij bij zich had. Hij wachtte derhalve het gevolg rustig af, en zoo als *Hellwig* vermoed had, verschenen de Lanciers in den nacht van den 17den op den 18den, voor het aanbreken van den dag, in de stellige overtuiging, van niet alleen hun geleden verlies weder te zullen vergoeden, maar ook de Pruiszen geheel te vernietigen. Zij werden echter zeer onaangenaam, door een onverwacht infanterie-vuur, hetwelk van alle zijden uit hinderlagen en uit het dorp zelve, op hen losbrak, verrast, en namen, niet zonder verlies, ijlings de vlugt. De donkerheid van den nacht veroorloofde *Hellwig's* kavallerie geen aanhoudend vervolgen, hetwelk anders den *Polen* veel meer manschappen zoude gekost hebben.

Den 18den Oct. brak *Hellwig* van *Sommern* op, en ging naar *Langensalza*, om de communicatie van het *Fransche* leger met *Frankrijk*, op den weg van *Erfurt* en *Eisenach*, onzeker te maken.

Kort daarop kreeg hij echter van den generaal *Bulow* last, om zich naar het Halberstadsche te begeven, die streken te zuiveren, en tegen de requisitiën der *Fransche* bezetting van *Maagdenburg* te beschermen. *Hellwig* brak derhalve naar *Sondershausen* en *Nordhausen* op; doch moest, in laatstgenoemde plaats, eenigen tijd halte maken; aangezien de *Franschen* op nieuw *Kassel* bezet en zich in *Eichfelde* versterkt hadden. Dezen tijd maakte hij zich ten nutte, om den omtrek tegen verdere vijandelijke requisitiën te verzekeren, en den vijand, door kleine strooptogten, alle mogelijke afbreuk te doen.

Kort na den slag van *Leipzig* trok hij verder en kwam den 29ste in *Halberstadt*, alwaar hij door de inwoners met vreugdegejuich ontvangen werd; dan ten gevolge van den volkomen afloft der *Fransche* troepen, kon hij, thans in een bevriend land zijnde, weinig uitvoeren.

De geallieerde legers trokken hem voorbij, en zijne militaire ondernemingen bepaalden zich derhalve tot de *Maagdenburgsche* bezetting, bij welke zijne tegenwoordigheid de desertie zeer begunstigde, en ten laatste den aldaar kommanderenden generaal noodzaakte, om alle nog overige *Duitsche* officieren en soldaten vrijwillig te ontslaan.

Den 6 November zond hij den luitenant *Zavadski* met 5 jagers en 26 Huzaren naar Agendorff bij *Maagdenburg*, alwaar de vijand groote leverantien uitgeschreven had. Dit detachement ontmoette aldaar 90 *Fransche* kavalleristen, welke, onaangezien hunne overmagt, door *Zavadski* aangegrepen werden, die 12 man nedersabelde, 18 man met 17 paarden, gevangen nam en de rest op de vlugt joeg.

Hij ondersteunde de ambtenaars in de handhaving van de rust en politie, maar hield zich voornamelijk onledig met de voleinding der organisatie van zijn korps, hetwelk, gedurende al den tijd der operatiën tegen den vijand, zeer onvolledig gebleven was.

In *Halberstadt* formeerde hij het korps op de volgende wijze:

2 Stam-eskadrons Huzaren, het Iste gelid met lansen gewapend.

1 Eskadron vrijwillige Jagers te paard.

1 Eskadron Huzaren, door den ritmeester *von Bornstadt* in *Berlijn* geformeerd.

3 Kompagnien ligte infanterie a 200 man per kompagnie.

1 Detachement van 100 man vrijwillige buksenjagers.

Kleeding en wapening werden eveneens in *Halberstadt* in goeden staat gebracht, en niets verzuimd, om de troepen, welke veel geleden hadden, wederom volkomen uit te rusten en in goeden stand te brengen.

In de laatste helft der maand November verscheen eindelijk een korps *Pruissische* troepen, bestemd om de vesting *Maagdenburg* in te sluiten. *Hellwigs* langer opont-houd in deze streken was derhalve niet meer noodig, en hij kreeg van den Kroonprins van *Zweden* bevel, om zich aan hem, in de omstreken van *Hamburg*, aan te sluiten.

Den 25sten November trok *Hellwig* met een kavallerie regiment, 1 bataillon infanterie en 1 kompagnie scherpschutters op, ging over *Brunswijk* naar *Ulzen*, alwaar hij eene wijziging van het vorige bevel des kroonprinsen ontving, ten gevolge waarvan (daar de prins geene verdere versterking van troepen behoefde) hij zich naar Holland, bij het 3de *Pruissische* legerkorps moest begeven. Den 4den December marcheerde alzoo *Hellwig* op *Celle*, *Hanover*, *Munster* en *Doesburg*, trok den *Rijn* bij *Arnhem*, en de *Waal* te *Thiel* over, en kwam den 30sten December te *Bommel*, bij den generaal *von Bulow* aan.

Den 31sten kreeg *Hellwig* verlof, om terstond tegen den vijand, die tusschen *Antwerpen* en *Maastricht* stond, te mogen voortrukken. Hij trok den 1sten Januarij op *Heusden*, *Tilburg*, en nam den 5den positie te *Groot-Zundert*, tegenover het 10 à 12,000 man sterke korps des generaals *Maison*, wiens bewegingen *Hellwig* nauwkeurig moest gade slaan, om den generaal *von Bulow* daarvan ten spoedigste te berigten.

De vijanden hadden *Hoogstraten*, *Loonhout*, *Westwezel* en omstreken sterk bezet, waren het *Hellwigsche* korps buiten alle evenredigheid overmagtig, stonden onder aanvoering van een bekwaam en werkzaam generaal, hadden veel artillerie bij zich, en omsloten bijna de positie van *Hellwig*. Zijn toestand was daardoor zeer gevaarlijk; want hij moest deze stelling als voorpost behouden, en derhalve bestendig in groote waakzaamheid blijven, om niet de prooi te worden van een slim en actief vijand, van wien hij ieder oogenblik aan alle kanten aangevallen konde worden, en van wien het zich ook niet liet verwachten, dat hij den Majoor ongestraft in eene zoo gewaagde stelling zoude laten.

Dagelijks schermutselde hij met de *Franschen* en was genoodzaakt, om over zijne gansche linie met alle omzigtigheid op zijne hoede te zijn; opdat hij nergens onvoorbereid overvallen zoude kunnen worden.

Den 7den Januarij grepen de *Franschen*, van uit *Westwezel*, de *Hellwigsche* positie aan. De Majoor drong terstond met zijne veldwacht de vijandelijke voorposten terug, maar bespeurde, dat er geen groote ondersteuning in aanmarsch was, waaraan het niet had mogen ontbreken, indien op dit punt de ware aanval zoude geschieden. *Hellwig* maakte hieruit op, dat het oogmerk was hem hier bezig te houden, terwijl men zijne linkerflank met nadruk aanvallen en van hem afsnijden zoude. Om dit

te beletten, trok hij zijne hoofdmagt aan zijne linkerzijde bijeen, posteerde zich achter het afsnijdingspunt en wachtte nu de *Franschen* af, die werkelijk aldaar met hunne massa's aankwamen. Ofschoon zij nu zagen, dat hun ontwerp mislukt was, grepen zij het korps echter aan, en, verzekerd door hunne overmagt en artillerie, drongen zij het tot *Breda* terug. Jaargetijde en terrein veroorloofden het gebruik der kavallerie weinig; evenwel betwistten *Hellwigs* troepen elken voet grounds, bekwamen ook eenige gevangenen, doch verloren 1 Officier (Luit. *Davier*) en 20 man, zoo dooden als gekwetsten. Daar het hoofdoogmerk des franschen Generaals, om namelijk, door eenen valschen aanval op de rechterflank, *Hellwig* tot het blootgeven der linkerflank te verleiden, en hem alsdan, door eenen heftigen aanval van deze zijde, af te snijden, mislukt was, zoo trok de vijand, in den nacht van den 8sten op den 9den, zich in zijne oude posities terug, en *Hellwig* bezette den 9den wederom zijne vroegere voorpostenlinie.

Generaal *von Bulow* was met zijn korps van *Bommel* opgebroken, den 10den te *Breda* aangekomen, en greep thans den vijand op den 11den Januarij in 3 kolonnen aan. *Hellwig* maakte de voorhoede der kolonne uit, welke over *Groot-Zundert* marcheerde, stootte, eenige 1000 passen buiten zijne voorposten, reeds op den vijand, welke dadelijk aangegrepen en door *Westwezel* tot *Loenhout* terug gedreven werd. De Majoor liet dit dorp terstond, door zijn bataillon, bestormen en nemen, trok daarop schielijk met zijne kavallerie, in den rug der *Franschen*, naar het dorp *Brecht*, waar hij op Lanciers stootte, welke hij ook chargeerde en naar *Antwerpen* verjaagde. Hierna wendde hij zich op de communicatie, van *Hoogstraten* naar *Antwerpen*, waarbij hem, behalve 4 officieren en 193 man, als gevangenen, nog verscheidene wagens, wapens en andere effecten in handen vielen. Middelerwijl dat hij met deze opruiming bezig was, wierp zich plotseling een groot deel van het door *Bulow* in het naauw gebrachte korps des Generaals *Maison*, op hem, met oogmerk, om *Antwerpen* te bereiken, en stond niet weinig verbaasd, de Pruisen reeds achter zich te vinden. *Hellwig* kon intusschen deze talrijke massa infanterie, kavallerie en artillerie (daar hij slechts kavallerie bij zich had, en, wegens het doorsneden terrein, alleen op den straatweg tot eenen aanval in front bepaald was) niet tegenhouden, maar moest haar plaats maken, en haar den weg naar *Antwerpen*, ongehinderd laten voortzetten.

Den 12den rukte de Generaal *Bulow* tegen *Antwerpen* voort. Het vrijkorps maakte de voorhoede uit en bivouaakte bij *Bresschaet*.

Den 13den greep *Bulow* de *Franschen* andermaal aan, en jaagde hen, met groot verlies, naar *Antwerpen*; maar, dewijl hij zijn doel bereikt had, trok hij zich weder ach-

ter *Breda* terug. Majoor *Hellwig* werd de last opgedragen, om de achterhoede van het armee-korps uit te maken, en slechts eenen dag later te volgen.

Aangezien het 3de legerkorps thans kantonnementen in den omtrek van *Breda* betrok, kreeg de Majoor van den Generaal verlof, naar welgevallen voort te gaan, en begon tegen den vijand te opereren.

Hij besloot, diensvolgens naar België te trekken, brak den 15den van *Breda* op, en marcheerde over *Tilburg*, *Eindhoven*, *Hammont* tot *Peer*, alwaar hij wederom op het korps des Generaals *Maison* stootte, hetwelk *Hasselt*, *Bilsen*, *Diest* en omstreken bezet hield, en de gemeenschap tusschen *Maastricht* en *Antwerpen* bewaarde.

Door een onophoudelijk harceleren bij dag en bij nacht, matte *Hellwig* de *Franschen* zoodanig af, dat zij in den nacht van den 25sten op 26sten hunne posities verlieten, en op *St. Truijen* terug trokken.

Hellwig volgde hen op den voet na, liet een groot gedeelte van zijn korps over *Diest*, in de linkerflank der vijanden trekken, en dwong hen hierdoor, om op *Tienen* terug te trekken. Den 28sten kwam de Majoor voor deze stad, vanwaar de *Franschen* verder op *Leuven* terug gedrongen werden. Hier hielden zij stand, en kwam het tot een hevig gevecht. *Hellwig*, die geen geschut mede voerde, terwijl de *Franschen* 20 kanonnen bij zich hadden, en in troepen aantal zeer overmagtig waren, moest hier derhalve van verder vervolgen afzien, en naar *Tienen*, waar hij stelling nam, terugtrekken. In deze affaire verloor hij den kapitein *Kielburger* en 22 man, de vijand 2 officieren met 71 dooden en gewonden.

Tienen was de eerste Brabandsche stad, waar de Pruisen binnen rukten. De inwoners ontvingen den Majoor met blijdschap, en boden hem de sleutels der stad aan, welke hij den Generaal *Bulow* toezond.

Hellwig liet ondertusschen den vijand geene rust en manoeuvreerde zoo lang, tot de *Franschen* den 31sten Jan. *Leuven* verlieten, welke stad *Hellwig* denzelfden dag bezette, en waar hij veel militaire goederen vond, wier waarde op $\frac{1}{2}$ millioen daalders geschat werd. Van *Leuven* waren de vijanden op *Brussel* getrokken, waarheen de Majoor hen snel volgde, en door omtrekken en manoeuvreren noodzaakte, ook deze plaats spoedig te verlaten; zoodat hij reeds den avond van den 1 Februarij *Brussel* konde binnen rukken, en den zich aldaar bevindende aanzienlijken voorraad, welke niet spoedig genoeg had kunnen ontruimd worden, in bezit nam. De waarde van dien voorraad werd op verscheidene millioenen geschat. De Generaal *von Bulow*, die nog in de omstreken van *Breda* was, betuigde den Majoor, na de inneming van *Brussel*, over deszelfs voordeelige operatiën, bij een particulier schrijven, zijne bijzondere tevredenheid.

De Majoor *Het*, na het bezetten der stad, ten einde zich haar behoud te verzekeren, den op *Halle* terug wijkenden vijand niet vervolgen, maar slechts door zijne voorposten gadeslaan, tevens alle verzekeringsmiddelen aanwendende, om *Brussel* tegen eenen mogelijken aanval te dekken, en wel tot den 4 Februarij, op welken dag de aankomst van den, over *Lier* met zijne brigade aanrukkenden, Generaal *von Borstell* hem weder veroorloofde, den vijand op te zoeken.

Den 5den Februarij brak hij van *Brussel* op, en trok over *Lier*, *Leuven* enz. in de linkerflank der nog bij *Halle* staande Franschen, ten einde hunne communicatie met *Rijssel* onzeker te maken. Dit dwong hen, zich op *Ath* te replieren; terwijl *Hellwig* over *Grammont* volgde. Van hier den vijand steeds in de flanken manoeuvrerende, maakte hij het den Franschen zoo lastig, dat deze besloten hem den 8sten in de stelling bij *Lessines* aan te vallen. Doch deze aanval geheel mislukt en afgeslagen zijnde, werden de Franschen genoodzaakt, op *Doornik* terug te trekken, waar zij zich door de *Schelde*, tegen ondernemingen in hunnen rug en flanken verzekerden.

Hellwig, die, uit hoofde van hunne sterkte, in front niets tegen hen vermogt, sloeg eenigen tijd hunne stelling gade, maar ging, daar dit niets uitwerkte, over *Renaix* naar *Oudenaerde*, trok hier de *Schelde* over, wierp zich toen op de communicatie van *Doornik* op *Rijssel*, waardoor de Franschen genoodzaakt waren naar *Zandwij* te wijken. *Hellwig* vervolgde hen echter steeds in de flank en in den rug tot *Kortrijk*, en dwong hen daardoor zich geheel op *Rijssel* terug te trekken. De Generaal *von Borstell*, die eveneens den wijkenden vijand op de voeten volgde, bezette de positie van *Doornik* op den 18den Februarij en gaf Majoor *Hellwig* bevel, om in *Kortrijk* te blijven, ten einde van daar de Franschen in *Rijssel* gade te slaan.

De vesting *Yperen*, door den vijand zwak bezet zijnde, wilde de Majoor eenen aanslag op dezelve beproeven, te welken einde hij van den Generaal *von Borstell*, wien hij dit plan had medegedeeld, eene versterking verkreeg van 2 bataillons, 2 houwitsers en 2 stukken rijdende artillerie.

Den 25sten begaf *Hellwig* zich met deze troepen over *Meeenen* naar *Yperen*, omsloot de plaats en beschoot dezelve van verscheidene kanten. De Generaal *Maison* had echter den nacht te voren de zwakke bezetting aanmerkelijk versterkt. Na eene kanonnade van eenige uren, liet *Hellwig* de stad opeischen, doch bekwam, zoo als te verwachten was, een weigerend antwoord; keerende hij alzoo onverrichter zake in *Kortrijk* terug, met overgave van zijne tot deze expeditie bekomene versterking. De Luit. *Zavadski* werd doodgeschoten.

Den 25sten Februarij liet de Generaal *Maison*, van uit

Rijssel, het korps van *Hellwig* des avonds met groote overmagt van drie zijden te gelijk aanvallen. De Majoor wist, dat het den vijand gemakkelijk zoude zijn, hem geheel te omgaan, en hem was *Oudenaerde*, wegens den overgang der *Schelde*, te gewigtig, dan dat hij het wagen durfde, door *Kortrijk* te hardnekkig te verdedigen (welke stad ook niet meer dan een eenvoudige observatiepost was) zich van de *Schelde* afgesneden te zien. Hij verliet *Kortrijk* derhalve en ging naar *Oudenaerde*, alwaar hij tot den 1sten Maart bleef.

Den 2den zoude de Kolonel *von Hobe*, op last van den Generaal *von Borstell*, *Kortrijk* van de zijde van *Doornik*, gelijktijdig met den Majoor van den kant van *Oudenaerde*, aangrijpen. *Hellwig* brak dien ten gevolge met het aanbreken van den dag op, verjaagde den vijand uit de door hem bezette dorpen tot voor *Kortrijk*, maar kon niet verder voortdringen, aangezien de vijand zijne gansche magt aldaar geconcentreerd had, blijvende hij alzoo, met het dorp *Swevegem* in den rug, den Franschen tegen overstaan.

Kolonel *von Hobe*, eveneens door de groote magt des vijands verhinderd, om zijnen aanval voort te zetten, wilde op eene andere zijde heen trekken, ten einde van daar den vijand, met beter gevolg, aan te vallen. Hij ging derhalve achter het korps van *Hellwig* en door *Swevegem*. Juist op dit oogenblik wilde de vijand *Hellwig* aangrijpen. De Majoor trok in het dorp en verdedigde het hardnekkig, ten einde den defilerenden troepen van den Kolonel *von Hobe*, die even het dorp doorgetrokken waren en zich op onvoordeelg terrein bevonden, tijd te laten om eene gunstigere standplaats te bereiken.

De Franschen grepen *Swevegem* met 3 bataillons en geschut, tot drie maal toe, aan, doch werden door de infanterie telken reize afgeslagen, en verloren veel volk. Ook lieten zij 20 man en paarden gevangen achter; terwijl *Hellwigs* verlies in 5 dooden en gekwetsten bestond.

Kolonel *von Hobe* had intusschen zijnen marsch, door het behouden van het dorp gedekt, rustig voortgezet, maar vond den vijand aan de zijde, waar hij eenen nieuwen aanval beproeven wilde, wederom in te groot aantal; zoodat hij zijn plan moest opgeven, en zich naar *Oudenaerde* terug trekken. *Hellwig* behield *Swevegem* tot den 3den, waarna hij desgelijks over *Oudenaerde* naar *Gent* trok, en aldaar tot den 6den Maart verbleef.

Den 7den grepen de Hertog *van Saksen Weimar* en de Generaal *von Borstell* den vijand in *Kortrijk* aan. Majoor *von Hellwig* trok over *Deinze* naar *Harlebeke*, en ondersteunde de attaque door eenen aanval van deze zijde. De Franschen verdedigden zich den ganschen dag hardnekkig, verlieten *Kortrijk* echter in den nacht, en trokken naar *Rijssel* terug. De Pruisische troepen namen de

eerste stellingen wederom in, Generaal *von Borstell* in *Doornik* en *Hellwig* te *Kortrijk*, alwaar hij tot den 19den bleef. De Generaal *von Borstell* rukte met zijne brigade naar Frankrijk op. De Hertog *van Saksen Weimar* kreeg het bevel over de gezamenlijke geallieerde magt in *Vlaanderen*. De Generaal *von Thielemann* bezette met de *Saksen* den post van *Doornik*.

Den 20sten Maart ging *Hellwig* naar *Meenen*, stelde zich daar op, om den vijand digter bij te zijn, en hem te beter te kunnen gadeslaan. Hij hield aldaar post tot den 24sten, werd echter den 25sten door het gansche korps van den Generaal *Maison* aangegrepen, en moest weldra voor de overmagt wijken, terwijl hij het in *Kortrijk* ook niet houden konde. De vijand trok den 26sten naar *Gent*, versterkte zich met eenige troepen uit *Antwerpen* en marcheerde den 28sten weder naar *Kortrijk*. *Hellwig* volgde de Franschen tot *Avelgem*, alwaar hij staan bleef.

Den 30sten kwam de Generaal *Thielemann* met 8000 man te *Avelgem*, om de vijanden den volgenden morgen in *Kortrijk* aan te vallen. Den 31sten Maart had deze aanval plaats. De Franschen werden teruggedreven en *Hellwig* dekte de linkerflank. Voor *Kortrijk* echter, waar de vijand stand hield, en het gevecht hevig werd, beving een panische schrik de aan het vuur nog niet gewone *Saksische* troepen. Zij wierpen de geweren weg, en liepen in wanorde terug.

Hellwig moest alles aanwenden, om, door deze onverwachte vlugt niet medegesleept te worden. Hij liet zijne infanterie, onder bevel des kapiteins *Kamlah* de achterhoede maken, en hield zooveel mogelijk de Franschen tegen. De Luitenant *von Plotho* van de *Hellwigsche* infanterie gaf, bij deze gelegenheid, een uitstekend bewijs van zijne vastberadenheid. Een, door overmagtige kavallerie omringd gedeelte der *Saksische* ruitery bevrijdde hij, door eenen met 70 man ondernomen, bajonet aanval. Zonder te schieten ging hij tot 7 passen op de Franschen los, en maakte toen een zoo nadrukkelijk vuur, dat zij in wanorde de vlugt namen. Hierdoor werden 2 Officieren en 30 man bevrijd.

Na deze mislukte expeditie keerde Generaal *Thielemann* naar *Doornik* terug, en *Hellwig* naar *Oudenaerde*, alwaar hij tot den 4den April bleef, en van daar naar *Gent* marcheerde. Hier kreeg hij den 10den bevel, tot staking der vijandelikheden, en kort daarop berigt van den gesloten vrede.

Wij zien uit dit dagboek, dat het *Hellwigsche* partijgangerkorps twee van elkander zeer verschillende tijdvakken heeft doorloopen. Het eerste van deszelfs oprigting tot den uittocht in *Halberstadt*; het andere van zijne intrede bij het leger van *Holland* en *Brabant* tot op den vrede. Blijkbaar was het eerste den Partijganger verre gunstiger dan

het tweede. Jaargetijde, landstreek, stand des legers, staatkundige aangelegenheden, alles droeg bij, om den werkzaam partijganger een schoon en rijk ve'd, tot uitvoering van gewigtige coups te verschaffen. In het vaderland, waar ieder inwoner zich beijverde, om den voor zijne verlossing kampenden krijgsman bij te staan, ontbrak het *Hellwig* nimmer aan een der voornaamste vereischten eens partijgangers, namelijk aan bekwame en getrouwe bespieders. Ligt kon daarom een stout partijganger de vijandelijke linie doorbreken, en in haren rug met zekerheid opvoeren. Hij kon er op rekenen, dat hem door de inwoners alle hulp verleend, en elke vijandelijke beweging gemeld zoude worden. De *Thuringer-* en *Harz* gebergten boden den, in de vlakke strijdende vrijkorpsen, in tijd van nood, toevlugsplaatsen aan, en had de slag van *Leipzig* de *Franschen* niet zoo schielijk over den Rijn gedreven, zoo zoude de Partijgangers oorlog zich nog meer verheven hebben.

Het tweede tijdvak was voor het *Hellwigsche* korps, bij lange na, zoo gunstig niet. Voor *Maagdenburg* trokken, regts en links, de legers naar den *Rijn* hem voorbij. De Duitsehe staten, hunnen ouden beheerschers terug gegeven, hielden op vijandig te zijn, en konden derhalve niet meer als zoodanig behandeld worden. Het goede jaargetijde verstreek, en toen *Hellwig* wederom meester werd om zijne operatien voort te zetten, moest hij eenen langen wintermarsch afleggen, eer hij den vijand aantrof. Bij het leger voor *Frankenburg* stond niet een vrijkorps, en hij werd derhalve naar *Holland* verwezen, alwaar een door het jaargetijde nog ongunstiger gemaakt terrein alle verre en gewaagde strooptogten, op de zijde en in den rug des vijands, oneindige zwarigheden in den weg legde. Taal en inwoners hinderden hem in ondernemingen van dezen aard. Spions en berigten werden zeldzaam, duur en onzeker. Ook ziet men thans *Hellwigs* korps, ofschoon verre weg sterker dan in den beginne, op voorpost tegen eenen overmagtigen en werkzamen vijand, en van het oogenblik af, dat hij *Groot-Zundert* bezette, tot den 11den maart dagelijks zonder ophouden met de Franschen handgemeen, zonder dat het hem echter gelukte een schitterende coup, zoo als bij *Langensalza* of *Wannfried* uit te voeren. In koude, ijs, sneeuw en regen, in een van ontelbare kanalen en sloten doorsneden terrein, in een vreemd land, welks inwoners meer voor, dan tegen de Franschen gestemd waren, wier taal den *Duitscher* onverstaanbaar is, moest de majoor *von Hellwig*, wilde hij den vijand afbreuk doen, eenen onvermoeiden ijver en onafgebroke opmerkzaamheid aan den dag leggen. Iedere nalatigheid, iedere fout zoude de vijand hem duur betaald gezet hebben. Hij had steeds eene sterke overmagt voor zich, en evenwel gelukte het hem, door inspanning, werkzaamheid en aanwending van elke gunstige omstandigheid, zich niet alleen op meni-

gen gevaarlijken post staande te houden, maar ook den vijand, door geschikte manoeuvres en demonstratiën, van positie tot positie, tot aan de fransche grenzen terug te dringen, zonder ergens een verlies of nadeel van beteekenis te lijden; zelfs dan niet, wanneer de vijand hem door overmagt uit zijne stellingen drong. Integendeel, ziet men hem, bij zulk eene gelegenheid, terstond wederom voorwaarts op den vijand losgaan en zijn verloren terrein terugnemen.

Was de 1ste periode van *Hellwigs* korps glansrijker in de uitvoering van onderscheidene gewigtige *coups*, zoo is de 2de periode, in krijgskundig opzicht, ontegensprekelijk nog eervoller voor hetzelfde, daar het hier ontwikkeling en aanwending van *bijzondere talenten behoefde*, om zich zoodanig staande te houden. Eene bijna drie maanden lang onafgebrokene en met goed gevolg be kroonde operatie tegen den Generaal *Maison*, doet den aanvoerder, die dezelfde bestuurde, zonder tegenspraak, de grootste eer aan.

Over de verdere bewegingen van het *Hellwigsche* korps deelt het dagboek nog de volgende bijzonderheden mede.

Tot den 2den Julij bleef het korps in *Vlaanderen* en betrok daarna kantonnementen aan den *Rijn* te *Gogh* en omstreken.

Den 15den Januarij 1815 werd het naar *Borken* en omstreken en in het *Munstersche* verlegd.

Den 20sten Maart kreeg *Hellwig* plotseling last, om met geforceerde marschen te *Rees* over den *Rijn*, van daar over *Calkar*, *Gelder* en *Ahen* tot in de omstreken van *Luik* te marcheren. Den 9den April brak hij van daar op en ging over *Neuville*, *Geres*, *Wagnies* naar *Roche-fort* op voorpost, tegen *Sedan* en *Givet*. In deze kwartieren bekwam Majoor *von Eellwig* de nieuwe formatie van het Pruisische leger, ten gevolge waarvan zijn korps ontbonden werd, terwijl de infanterie als flankeur-bataillon aan het 2de infanterie, de kavallerie aan het nieuw te formeren 7de Hulanen Regiment en het 9de Huzaren regiment aan hem zelve ten deel viel.

Den 25sten April marcheerde *von Hellwig*, nog met zijn oud korps, over de Ardennen en *St. Hubert* naar *Bastogne*. Hier werd de Kavallerie van het derde legerkorps, tot hetwelk het 9de Huzaren Regiment behoorde, geformeerd.

Majoor *von Hellwig* nam het bevel van hetzelfde over, met welker vermelding het dagboek van zijn vrijkorps besluit.

... Z.

Hier is alleen nog bij te voegen, dat de Kolonel *von Hellwig*, onlangs tot Generaal bevorderd, en als zoodanig op pensioen gesteld is.

OVER

BELOONINGEN DER DAPPERHEID

EN

GEDENKTEEKENEN

AAN HELDENBEDRIJVEN GEWIJD.

(*Vervolg van N°. 3.*)

(A.) Waar heeft men Koningen zelfs luisterrijker beloond? Waar is er ooit meer nationale grootheid ten toon gespreid, dan bij het waarden der onvergankelijke lauweren van den grondlegger van het Nederlandsche staatsgebouw, van den grooten en eersten WILLEM VAN ORANJE? Was hij onder de regering van Filips II *Stadhouder* van Holland en Zeeland, *Vliesridder*, lid van den raad van State, ja zelfs onder Karel V reeds *Opperbevelhebber* der legers, raad, vriend en *vertrouwing* des Keizers, 's lands Staten besloten den redder des *Vaderlands*, den verlosser van *Leiden*, die goed en bloed voor Nederland had opgeofferd, tot *Souvereinen Graaf van Holland* te verheffen, met alle voorregten, voorheen den Keizers en Koningen eigen; doch zijn dood belette de uitvoering; zij ver eerden den Prins van Oranje met den overschoonen naam van *Vader des Vaderlands*, en zigten hem, toen hij als slagoffer van Spaanschen haat en verraad viel, een *praalgraf* op, door de tijdgenooten en door de nakomelingschap bewonderd, waarop het *Nederlandsche Westmunster* en *St. Denis*, het doorlichtige *Delft* te regt zich verheft. En eerde men dien grooten beschermer van Nederland niet nog in zijne zonen? Eert hem nog niet immer de late nakomelingschap? Want hij paarde den moed, de schrandrheid en de behendigheit van WILLEM TELL, aan het beleid, de staatkunde, de deugden en de dapperheit van *Washington*; en terwijl Filips II aan Willems moordeenaar en deszelfs geslacht adeldom en rijke geschenken beloofte, en Alva zich zelve gedenkteekens oprigt, wijdt eene geheele dankbare natie aan haren redder een gedenkteeken van eeuwigdurende hulde en vereering. Merkwaardig blijft het ook allezins, dat 's lands Staten, in alle tijden, openlijke en hartelijke bliken van de dankbaarste erkentelijkheid voor de groote diensten, door Willem den Zwijger aan Nederland bewezen, aan den dag hebben gelegd. Wij zien dit blijkbaar

1. In de roemwaardige wijze, op welke zij voor de opvoeding van Prins Maurits zorg droegen.
2. In de gewigtige posten en waardigheden, die zij aan den jongen Maurits, toen naauwelijks 17 jaren oud zijnde, opdroegen, in weêrwil der benarde omstandigheden, die eenen man van onwrikbare volharding, moed en beleid, vereischten.

3. In de gereedheid, om de niet onaanzienlijke schulden te betalen, waartoe de buitengewone opofferingen den edelen Willem hadden genoodzaakt, door bij herhaling aan de nalatenschap van Willem I, eerst eene som van 175,000 guldens, en later na den dood van Jan van Nassau, eene som van 150,000 G. te schenken. (9)

Op gelijke wijze hebben de Staten zich jegens de vier broederen van Willem I, de beroemde graven van Nassau, dankbaar betoond, daar drie dier edele Vorsten, voor de Vrijheid en onafhankelijkheid van Nederland, op het veld van eer stierven, (twee in den bloei hunner jeugd) en de vierde, *Jan van Nassau*, stamvader van het tegenwoordige Koninklijke geslacht, Hoofd en Directeur der Unie van Utrecht was. Dit drukken ook de woorden in bovengemelde Resolutien: (9) willende de meriten van den geheelen huijze van Nassau danckaerlick erkennen, of, om te betoonen heure groote affectie tegens de loflijke huize van Nassau, enz.") volkomen uit.

LODEWIJK van Nassau, de held van Heiligerlee (1568), die alom de Spanjaarden verraste en versloeg, die ook Mons door list (met behulp van 12 wijnkoopers) veroverde, en eindelijk op de Mookerheide tegen Alva sneuvelde, verdiende te regt het zwaard van Nederland genoemd te worden, gelijk weleer *Marcellus* het zwaard der Romeinen. De nagedachtenis van Adolf van Nassau is nog in onze dagen roemvol vernieuwd: de lijken der op de Mookerheide gesneuvelde helden van Nassau, heeft men niet wedergevonden.

(B.) Ook de edele graven van *Egmont* en *Hoorne*, deze een beroemd zeeheld, gene Nederlands grootste Veldheer, die met Willem I het schoonste driemanschap ter redding van Nederland vormden, deelden in de hulde en vereering, aan de grondleggers en slagtoffers der Nederlandsche vrijheid gewijd. De ontkiemende republiek der Nederlanden, had nog gene middelen genoeg, om zoo vele helden, die Nederland hielpen redden, DE RIJKS, DE NASSAU'S, EGMONT, HOORNE, BREDERODE, ALDEGONDE, BLOIS VAN TRESLONG (die zelfs met *Beiling* wedijverde) en zoo vele andere beroemde *Watergeuzen*, op eene plegtige en waardige wijze te beloonen, te meer, daar zij ten deele als martelaren voor vrijheid en Godsdienst stierven, ten deele als helden sneuvelde. Egmonts graf werd in 't jaar 1804 bij 't herstellen der kerk van Sotteghem in Oost-Vlaanderen weder ontdekt, en de vrienden van het vaderland besloten terstond aan dezen Nederlandschen held eene gedenkzuil op te rigten: en het was dus aan de nakomelingschap voorbehouden, om voor dien held een standbeeld te doen rijzen, zijner waard'g. Dit kolossale beeld, door den beeldhouwer *Catoigne* bewerkt, is met bas-reliefs voorzien, de overwinningen van St. Quentin en Grevelingen voorstellende. Geleerde Maatschappijen en dicht-

(9) Resolutien van Holland, van 15 Junij 1598, en van 7 Maart 1608.

lievende genootschappen hebben zich niet minder beijverd, om, door bekroonde *lofredenen* of *heldendichten*, de nagedachtenis van alle deze helden plegt'g te vereeren.

(Het vervolg in een volgend nummer.)

VERSCHEIDENHEDEN.

Men houdt zich thans in de Artillerie Constructie Magazijnen in Engeland bezig met het vervaardigen van Vriesche ruiters, geheel van ijzer, welke zeer ligt en gemakkelijk te vervoeren zijn. Het kunstige en toch eenvoudige van derzelve samenstelling, is de aandacht van militairen overwaardig.

Het ligchaam van den Vrieschen ruiter wordt gevormd door eenen cilinder van zwaar ijzerblik, lang zes voeten, van ongeveer drie duimen (fransche maat) middellijn, welke zich aan een der uiteinden, in de lengte der as, opent.

Deze holle cilinder bevat twaalf ronde ijzeren lanssen of pennen, van vijf en half voeten lengte en 3 lijnen dikte, aan de uiteinden puntig toeloopeude; in het midden van eenen tap of klamp voorzien, om ze in den cilinder bevestigd of gesloten te houden.

Om den Vrieschen ruiter te wapenen, wordt de cilinder geopend en worden de lanssen door daartoe bestemde openingen des hollen cilinders, gestoken; terwijl de tappen zoodanig gedraaid worden, dat de lanssen, nadat de cilinder gesloten is, in hare openingen bevestigd blijven.

Voor de opbewaring in de magazijnen, of voor derzelve vervoer, worden de lanssen in den cilinder geplaatst en gesloten, zoodat het geheel slechts eenen cilinder van zes voeten lengte met eene middellijn van drie duimen uitmaakt.

De geringe ruimte, welke deze Vriesche ruiters innemen, maken dezelve zeer geschikt om ze te vervoeren, en bekwaam om dezelve in het veld te kunnen mede nemen.

De reeds voor lang aangekondigde Nederduitsche vertaling van het Hoogduitsche werk van den verdienstelijken ASTER: *Die Lehre vom Festung-Kriege*, voor de Nederlandsche dienst ingerigt, zal nu voortgang hebben. De vertalers kondigen het prijzenswaardig voornemen aan, om gemakshalve en ter besparing van kosten voor hen, die hiervan slechts gedeeltelijk gebruik behoeven te maken, de beide boekdeelen in zoo vele kleinere stukken in zak-formaat, te verdeelen, als waartoe de behandeling van zelve gelegenheid geeft, en tevens daarin die wijzigingen te brengen, welke de Nederlandsche dienst vorderen.

Voor ieder wapen en dienstvuk zullen deze stukken alzoo afzonderlijk verkrijgbaar gesteld worden.

De 2de, 4de, 6de en 8ste stukken van het 2de deel, te weten:
Maatregelen ter verdediging. Dienst van 't voetvolk en de ruitery. à f 1, 10
De Genie-Vesting-dienst. à - 0, 70
De Artillerie-Vesting-dienst. à - 1, 90
De Vesting dienst der mineurs. à - 0, 70

zijn reeds op de drukkerij van *Joh. Enschedé en Zonen* te Haarlem ter perse, terwijl de intekening bij den boekhandelaar *J. Goteling Finnis*, tot ultimo Maart 1834 blijft opengesteld.

In onze taal misten wij een, naar de behoefte des tijds, geschikt Handboek van den belegerings-oorlog; wij konden dus niet anders dan dit voornemen toejaichen, en aan hetzelfde eene gunstige opname toewenschen, terwijl wij hopen in de gelegenheid gesteld te zullen worden, om over de uitvoering ons oordeel mede te deelen.